एस.सी.आर. २५५

(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

उस्मान उमर

वि.

मलाल अलीभाई नाथू आणि ओ.आर.एस.

फेब्रुवारी ७, १९९६

[के. रामास्वामी आणि बी. एल. हंसारिया, जे.जे.]

प्राङ्न्याय सिद्धांत

दावा न चालविल्यामुळे फेटाळला - नंतरचा दावा नवीन वादकारणावर आधारित - आधीच्या दाव्यातील निर्णय नंतरच्या दाव्याच्या कार्यवाहीने प्रभावित होणार नाही आणि म्हणून प्राङ्न्याय कार्यान्वित करू नये.

दिवाणी अपिलीय अधिकारिता : दिवाणी अपील क्र. ४१९(एन) / १९७८.

एल. पी. ए. क्र. ६७/१९७४ मधील गुजरात उच्च न्यायालयाच्या दिनांक १२.२.७६ च्या न्यायनिर्णय आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी यशांक अध्यारू आणि विमल दवे.

उत्तरवादींसाठी एस. के. ढोलकिया आणि एच. ए. रायचुरा.

न्यायालयाने खालील आदेश पारित केला :

विशेष परवानगीने हे अपील गुजरात उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने १२ फेब्रुवारी, १९७६ रोजी एल पी ए क्रमांक ६७/७४ मध्ये दिलेल्या न्यायनिर्णयातून व आदेशातून उद्भवले आहे. गुजरात राज्यातील सौराष्ट्र प्रदेशातील जामनगर ऊर्फ नवानगर येथे गुजराती, आब, सिदी आणि पाटणी या नावाने मुसलमानांचे चार गट आहेत. पाटणी जमातची प्रतिनिधित्व करणाऱ्या अर्जदाराने १२.११.१९५१ रोजी कब्रस्तान इत्यांदींच्या वापरासाठी जमिनीचा सर्व्हे क्रमांक ३१४ व ३१६ च्या समर्थनार्थ भोगवटा प्रमाणपत्र देण्यासाठी मामलेदारांकडे अर्ज केला. मामलेदारांनी प्रमाणपत्र दिले. त्यानंतर इतर जमातींनी केलेल्या निवेदनानुसार त्यांचीही नावे समाविष्ट करण्यात आली आणि त्यामुळे या खटल्यातील अंतहीन खटल्यांना उधाण आले होते. दावा क्रमांक १५१/६६ मध्ये न्यायचौकशी न्यायालयाने सर्व जमातींना ही मालमत्ता कब्रस्तान इत्यादींसाठी वापरण्याचा एकत्रित हक्क असल्याचे जाहीर करून खटला निकाली काढला आणि हुकूमनामा पारित केला, समाईक वापरात हस्तक्षेप केल्याबद्दल अपीलकर्त्या विरुद्ध निरंतर मनाई देण्यात आली होती. अपील आणि दुसऱ्या अपिलावर ट्रायल कोर्टाचा हुकूमनामा फिरवण्यात आला. एलपीएमध्ये खंड न्यायाधीश मंडळाने आक्षेपित निर्णयानुसार न्यायचौकशी न्यायालयाचा हुकुमनामा पूर्ववत केला. त्यामुळे हा वाद निर्माण झाला आहे.

ज्या प्रकरणांवर भोगवटा प्रमाणपत्र देण्याचा अधिकार मामलेदारांना होता, त्या प्रकरणांवर दिवाणी न्यायालयाचा अधिकारिता नाही आणि म्हणूनच खंड न्यायधीश मंडळाने अपिलीय न्यायालयाचा आणि विद्वान एकल न्यायाधीशांचा हुकूमनामा फिरवणे आणि न्यायचौकशी न्यायाधीशाचा हुकूमनामा पूर्ववत करणे योग्य नाही, असा युक्तिवाद केला जातो. उच्च न्यायालयाने असे नमूद केले आहे - :

“मात्र, दाव्याच्या जमिनी ह्या सौराष्ट्र बरखली निर्मूलन कायदा, १९५१ द्वारे शासित नसल्यामुळे उत्तरवादी-जमातीला दाव्याच्या जमिनींसंदर्भात दिलेले भोगवटा प्रमाणपत्र अवैध असल्याचे जाहीर करण्याच्या मर्यादेपर्यंत जाण्याचा आमचा विचार नाही. सदरच्या खटल्याच्या उद्देशाने असे म्हणणे पुरेसे आहे की वादी ज्या तीन जमातींचे प्रतिनिधित्व करतात ते भोगवटा प्रमाणपत्राच्या दाव्यात पक्षकार नव्हते आणि म्हणूनच, भोगवटा प्रमाणपत्र त्यांना बांधील नाही किंवा कोणत्याही प्रकारे दाव्याच्या जमिनीवरील त्यांच्या हक्कांना इजा पोहोचवत नाही, हानी पोहोचत नाही किंवा प्रतिकूल परिणाम करत नाही.”

हा निष्कर्ष लक्षात घेता आवश्यक निष्कर्ष असा आहे की, १२ नोव्हेंबर १९५१ च्या अर्जावर देण्यात आलेले भोगवटा प्रमाणपत्र उत्तरवादी उत्तरवादीना बांधील नाही. १९४७ मध्ये सर्व जमातींनी मिळून हा अर्ज दाखल केला आणि भूतपूर्व महाराजांनी सनद चारही जमातींना समाईक वापरासाठी दिला यात वाद नाही. त्या दृष्टीने उच्च न्यायालयाने आधी नमूद केल्याप्रमाणे नोंदवलेला निष्कर्ष पूर्णपणे कायदेशीर आहे आणि त्यात हस्तक्षेप करण्याची गरज नाही.

उच्च न्यायालयाने पुढे असा निर्णय दिला आहे की:

"सर्वप्रथम, आधीच्या खटल्यात दाखल केलेले वादपत्र, निशाणी ४३, हे दिनांक १४ एप्रिल १९२८ रोजी नवानगरच्या महाराजांनी वादी आणि उत्तरवादी यांना दिलेली सनद यातून मिळालेल्या दाव्याच्या जमिनीवरील वादींच्या संयुक्त मालकी हक्कावर आधारित होते. असे त्या वादपत्रात म्हटले आहे. विद्यमान दावा त्या सनद वर आधारित नाही. तो नंतरची सनद जी १० जुलै १९४७ रोजी नवानगरच्या महाराजांनी वादी आणि उत्तरवादी यांना दिली त्यावर आधारित आहे. आमचे असे मत आहे की सनद निशाणी ३७ ने पक्षकारांना दिनांक १० जुलै १९४७ रोजी दाव्याचा नवीन मालकी हक्क प्रदान केला आणि म्हणूनच पूर्वी जे घडले ते पूर्णपणे पुसून टाकले होते. सनद, निशाणी ३७ पासून खालील खटल्याच्या जमिनींचे संयुक्त मालकी हक्क १० जुलै १९४७ पासून कोऱ्या पाटीवर सुरू झाले जेव्हा सनद निशाणी ३७ मंजूर झाले, पूर्वीचा दावा १७ जून १९४३ रोजी, म्हणजे विद्यमान सनद निशाणी ३७ च्या अनुदानापूर्वी सुरू करण्यात आला होता. विद्यमान दाव्यासाठी वादीचे वादकारण सनद निशाणी ३७ वर आधारित आहे जे त्यांच्यासाठी दाव्याच्या जमिनींवर संयुक्त मालकी चे नवीन संपादन दर्शविते. त्यामुळे आधीच्या दाव्यात जे घडले, त्याचा वादीला प्रदान करण्यात आलेल्या संयुक्त मालकी हक्कावर कोणताही परिणाम होऊ शकत नाही.

वरील निष्कर्षाच्या आधारावर, आधीचा खटला जो मंजूर करायचा होता, परंतु खटला न चालवल्यामुळे फेटाळण्यात आला होता हा प्राङ्न्याय म्हणून कार्यान्वित होतो, ह्या युक्तिवादात हक्क जोर आहे. अशा प्रकारे, आम्ही असे मानतो की प्राङ्न्याय चा सिद्धांत या प्रकरणातील

तथ्यांना लागू होत नाही.

उच्च न्यायालयाने हस्तक्षेपाची हमी देणारी कोणतीही बेकायदेशीरता केलेली नाही. त्यानुसार अपील फेटाळले जाते. खर्चाबाबत कोणताही आदेश नाही.

जी. एन. अपील फेटाळले.

x-x-x-x-

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

x-x-x-x